

Proje Uygulanmasında Karşılaşılan Bazı Güçlükler

Proje uygulamasında karşılaşılan güçlüklerin önemlilerini bir kaç başlık altında toplamak gerekirse bunların başında müteahhit seçimi konusu ele alınmalıdır düşüncesindeyiz. İhalelere, bir şekilde elde edilen karneler sayesinde çok sayıda müteahhidin katılabilmesi işlerin son derece yüksek tenzilatlarla ihale edilmesine neden olmaktadır.

Bu durumun sonucu olarak işler gecikmekte, yarım kalabilmekte ve iş kalitesinde kaçınılmaz düşüklükler meydana gelmektedir.

Örneğin, Bayındırlık Bakanlığı birim fiyat analizlerinde müteahhit karı ve genel gideri %25 olarak tespit edilmişken, bir ihalede %58 tenzilat yapılabiliyor ve müteahhit bu işten kar ettiğini açıkça ifade edebiliyor.

Böyle bir duruma olanak vermemesi gereken idareler ise bir kere ihaleyi yapmış oldukları için sırf iş bitsin diye her düzeyde kontrolü gevşetmeleri sonucu yukarıda değinilen kalitesizliğin ortaya çıkmasına kendileri de neden olmaktadır.

Bu sonucun önlenebilmesi için, ihalelere katılabilme kriterleri sağlam esaslara bağlanmalı, ehliyeti deneyimleri ile kanıtlanan, belirli işleri bitirmiş, personeli ve donanımı yeterli, müteahhit değerlendirme formları uygun olan müteahhitlerin ihalelere girmesi sağlanmalıdır. Ayrıca müteahhitlik karnesine sahip olma çok sıkı koşullar ile denetim altına alınmalıdır.

Diğer bir sorun ihale sürecinin kendisidir. Burada, işlerin en düşük tenzilatı yapana verilmesi çok ciddi olumsuzlukların kaynağıdır. Bunu önlemek için işin en düşük değil en uygun fiyata verilebilmesini sağlamak üzere düzenleme yapılmalıdır.

Başka bir husus, ihalelerin tam bitmiş proje ve keşiflerle yapılmamasıdır. Bu noksanlıklar sonucu sonradan büyük iş artışları olabilmektedir. Bir çok iş birinci müteahhit tarafından bitirilememekte, yeniden ikmal inşaatları ihale edilmekte, yeni müteahhit gelmekte ve işlerde kopukluklar söz konusu olmaktadır. Eski müteahhidin kurduğu şantiye düzeni bozulmakta, yeni müteahhitin yeni şantiye kurması gerekmektedir. Bu tanımlama, böyle durumlarda ülkenin kayıplarının kaç yönlü olduğunu açıkça göz önüne sermektedir.

İhaleler, mutlaka istimlak işleri tamamlanmış bir şekilde, tam bitmiş proje ile, teklif alma ve anahtar teslimi usulü ile yapılmalıdır.

Diğer bir konu, ülkenin ve devletin içinde bulunduğu ekonomik nedenlere bağlı olarak işlerin çok büyük ödenek ve ödeme sıkıntıları ile yürütülmek zorunda kalınmasıdır. Doğal olarak belirli bir sürede bitecek bir iş için kurulan şantiyeler, her sene en çok bir aylık iş yapabilen ödeneklerle müteahhitlere büyük yük olmakta; inşaat araç ve gereçlerinin bakımı ve nakliyesi, eleman istihdamı büyük maliyetlere ulaşmaktadır.

Yaygın bir araştırma yapılsa, bütün ülkede sekiz, on yıl önce ihale edilmiş ancak henüz bitirilememiş işleri görmek mümkündür. Aslında belki en çok iki yılda bitirilebilecek işler her sene verilen çok düşük ödeneklerle çok uzun sürelerle yayılmakta, hatta ne zaman biteceği belli olmaz hale gelmektedirler.

Örneğin, on yıl önce ihale edilmiş bir kara yolunu ele alalım: proje kriterleri on yıl önce konulan bu yolun şimdiki durumda o tarihte hesaplanmamış yükler nedeni ile, üzerinden geçen trafik en azından bir kaç misli artmıştır. Bu durumda, projenin ilk kriterler çerçevesinde hesaplanmış alt yapı ve üst yapı değerleri yetersiz kalacak, yol bitecek olsa bile çok kısa zamanda ihtiyacı karşılayamayacak ve yapısı da kısa zamanda harap olacaktır. Her sene yapılan onarım büyük oranda bozulacak, ertesi sene yine aynı işler yapılacaktır ve bu böyle sürüp gidecektir.

Ne kadar önlem alınsa da böyle bir yolda trafik kazaları oranı normal yola göre çok daha fazla olacak, can ve mal kayıpları o oranda artacaktır. Son olarak, uygulamayı güçleştiren etkenlerden kontrolluk hizmetlerine değinmek gerekir. Devletin istihdam politikası nedeni ile düşük ücretli ve yetersiz sayıda teknik eleman tarafından denetlenen, daha doğrusu denetlenemeyen işler, çoğu zaman imalatlar bittikten sonra görülmekte, bu nedenle çok kere kusur ve hatalar farkedilememektedir. Farkedildiği zaman da yıkma ve sökme başlamaktadır. Bu da, milli servet ve zaman kaybı dolayısıyla ülke ekonomisine önemli ölçüde zararlar vermektedir.

Kadir SEVER
Başkan
Türkiye Müteahhitler Birliği
Uluslararası Müteahhitler Birliği